

ЕПІДЕМІЯ ХОЛЕРИ У ЛЬВОВІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНЕ ЖИТТЯ МІСТА (ЧЕРВЕНЬ – ЛИСТОПАД 1915 р.)

Василь Босак

THE CHOLERA EPIDEMIC IN LVIV AND ITS IMPACT ON THE SOCIAL LIFE OF THE CITY (JUNE – NOVEMBER 1915)

Vasyl Bosak

The article is devoted to the analysis of the sanitary and epidemiological situation in Lviv during the First World War, in particular the Asian cholera epidemic in 1915, and its impact on the social life of the city. This topic remains insufficiently covered in historiography. The main focus is on the causes of the outbreak of the disease, the dynamics of its spread, the measures of the city authorities and the consequences for society. The epidemic occurred during the restoration of the power of Austria-Hungary, which liberated the city after a nine-month Russian occupation. It was caused by several key factors: the active movement of soldiers and refugees due to the location in the front-line zone, the unsatisfactory state of the city's infrastructure (primarily waste disposal systems), and the food crisis. Unfavorable sanitary conditions, unsanitary conditions in public places, chaotic burial of biological materials contributed to the rapid spread of infection.

From June to November 1915, the disease took the lives of 778 people, the most affected were people of working age (30–50 years old), which dealt a serious blow to the social structure of the city. It is likely that the real scale of the epidemic was even greater, since in many cases the diagnosis was made posthumously. This made accurate statistical accounting of patients difficult. The city authorities managed to localize the epidemic thanks to the creation of a specialized subcommittee, the involvement of civilian doctors, the introduction of compulsory vaccination, the strengthening of sanitary standards in medical institutions and public spaces, and the introduction of criminal liability for violations of established requirements. Effective communication with the population and the introduction of strict control measures made it possible to stop the spread of the disease. At the same time, the epidemic affected the daily life of the city: public places were emptied, the movement of refugees was restricted, and violations of sanitary rules were punished more severely than before. The epidemic became a tragedy for many Lviv families, and many children became orphans.

Keywords: First World War, Austro-Hungarian Empire, Lviv, epidemic, Asian cholera, sanitary-epidemiological situation, social situation.

Санітарно-епідеміологічна ситуація у Львові під час Першої світової війни, зокрема епідемія азійської холери, та її вплив на соціальні умови життя мешканців міста залишаються недостатньо вивченими в історіографії. Спалахи холери лише побіжно згадуються у працях Генріки Крамаж (Kramarz 1994, с. 47) та Крістофа Міка (Mick 2016, с. 40), проте системний аналіз цієї проблеми відсутній. У статті на основі широкого кола документальних джерел, включаючи архівні матеріали, значна частина яких раніше не використовувалася в наукових дослідженнях, аналізуються санітарно-епідеміологічні та соціальні аспекти епідемії азійської холери в контексті відновлення влади Австро-Угорської імперії над Львовом у червні-грудні 1915 року. Розглядаються основні причини, які сприяли спалаху хвороби, заходи міської влади, спрямовані на боротьбу з епідемією. Представлено статистичні дані, що ілюструють динаміку поширення холери, та досліджено її вплив на соціальне життя населення.

Після початку Першої світової війни Львів опинився в епіцентрі Галицької битви та був захоплений військами Російської імперії. Окупація міста тривала з 9 вересня 1914 р. до 22 червня

1915 р. Звільнення міста підрозділами австро-угорської армії стало можливим завдяки Горлицькому прориву, проте бойові дії залишили значний слід на його соціально-економічному житті регіону. Воєнні дії призвели до руйнування інфраструктури, мародерства, масового потоку біженців та поширення епідемічних захворювань. Епідемії сприймалися військово-політичним керівництвом Четвертного союзу як один з методів диверсійної діяльності (ДАЛО, ф. 350, оп. 1, спр. 3639, арк. 1–2).

Найсерйознішим викликом, із яким міська влада стикнулася в період з червня по листопад 1915 року, стала епідемія азійської холери (лат. *Vibrio cholerae*). Азійська холера спричиняється бактерією, відомою як холерний вібріон. Цей збудник вперше був відкритий італійським анатомом Філіппо Пачіні в 1854 році, хоча широке визнання його відкриття отримало лише після підтвердження роботи Роберта Коха в 1883 році (Козько та ін. 2008, с 4–6). Холерний вібріон здатний рухатися завдяки джгутикам, що сприяє його проникненню в організм людини через забруднену воду або їжу, часто в умовах антисанітарії та високої густоти населення. Захворювання своєю назвою завдячує ендемічному походженню з регіонів Південно-Східної Азії, зокрема дельти річки Ганг. Завдяки торговим шляхам, колоніальним процесам і військовим конфліктам холера з часом поширилася далеко за межі свого природного ареалу.

Головною причиною швидкого поширення холери у Львові став активний рух військових і біженців. На той час населення міста становило близько 212 тисяч осіб (Lwów w cyfrach... 6, 1), і Львів перебував у зоні прифронтної смуги. Як ключовий залізничний вузол, він із початку липня 1915 року почав приймати численні військові ешелони. Частина військових підрозділів лише проїжджала через місто, інші ж залишалися тут, перебуваючи в підпорядкуванні місцевої військової комендатури. Точні статистичні дані про рух біженців відсутні, оскільки враховувалися лише ті, хто повертався після евакуації з австрійського тилу. Водночас значну частку транзиту цивільного населення становили мешканці повітів Східної Галичини, охоплених бойовими діями (Czy Lwów... 26.07.1915, 1–2).

Другою причиною поширення епідемій був незадовільний санітарний стан міського простору. У період Першої світової війни Львів вже був частково забезпечений питною водою завдяки центральному водогону, який брав початок у с. Воля-Добростанська. З початку ХХ століття також активно розширювалася та модернізувалася мережа каналізації (ЦДІАЛ, ф. 146, оп. 22а, спр 216, арк. 63–65), хоча приватний сектор на околицях міста залишався без належного доступу до цих зручностей. Незважаючи на прогрес у водопостачанні та каналізації, антисанітарні умови залишалися серйозною проблемою. Головним джерелом забруднення у місті були органічні відходи з виробництв, які нерідко залишалися на поверхні без належної утилізації. Як приклад можемо навести промислове забруднення від фабрики по вул. Мартина, що займалась обробкою шкіри і топленням тваринного жиру. Ситуацію ускладнювали хаотичні поховання біологічних відходів із російських військових лазаретів на території урочища поблизу вул. Піскової. Це місце, розташоване на території старого кар'єру, фактично перетворилося на стихійний смітник, де активно розмножувалися мухи та бактерії (Matecznik... 18.07.1915, 206, 6). Очевидно, що нечистоти у результаті дощів просочилися до ґрунтових вод.

Третя причина – продовольча криза, що охопила Львів у період повернення влади Австро-Угорщини. Вона була спричинена насамперед руйнуванням залізничного сполучення, стрімким перенаселенням, та воєнними руйнуваннями. Для вирішення проблеми міський уряд разом із австрійською адміністрацією намагався налагодити зовнішню апровізацію. Також було створено мережу дешевих громадських їдалень (за зразком діючих під час російської окупації), які забезпечували мінімальні харчові потреби населення. Ослаблений голодом організм ставав надзвичайно вразливим до інфекцій (Озаркевич 1999, с. 157–158). Поширенню холери сприяли скупчення людей у чергах біля магазинів і громадських їдальнях. Продукти зберігались без дотримання необхідних умов (O hygiene... 18.07.1915, 206, 6), довкола магазинів лежали купи харчових відходів і нечистот.

Епідемія холери у Львові в 1915 році розвивалася стрімко, демонструючи чітку динаміку поширення. Статистичні дані за квітень-травень 1915 року, коли було зафіксовано лише два випадки захворювання, дозволяють припустити, що епідемія розпочалася в період зміни контролю над містом під час військових дій. Подана у таблицях 1–2 статистична інформація складена на основі даних із щомісячника *Lwów w cyfrach* за червень-листопад 1915 р. На основі таблиці 1 можна зазначити, що пік захворюваності припав на липень 1915 року. Інфекція однаково торкнулася як мешканців міста, так і військових та біженців. Однак реальні масштаби епідемії, ймовірно, були ще більшими, оскільки в багатьох випадках діагноз ставили посмертно, що ускладнювало точний облік хворих. Групу ризику становили усі вікові категорії населення, як

показано в таблиці 2. Проте найбільша смертність спостерігалася серед немовлят і дітей через їхню слабку імунну систему, а також серед дорослих працездатного віку, які часто мали ослаблений організм через важкі умови праці та недоїдання.

Таблиця 1. Динаміка поширення епідемії

Показник	червень (Lwów..., 6, 2–3)	липень (Lwów..., 7, 2–3)	серпень (Lwów..., 8, 2–3)	вересень (Lwów..., 9, 2–3)	жовтень (Lwów..., 10, 2–3)	листопад (Lwów..., 11, 2–3)	загалом
Зареєстровані випадки серед мешканців міста	16	103	97	7	–	–	223
Зареєстровані випадки серед військових і біженців	17	138	76	1	–	–	232
Смертність (загальна)	22	523	217	11	2	3	778
Проведено дезінфекцій за місцем проживання хворих	29	471	286	165	1	1	953

Таблиця 2. Вікове співвідношення кількості померлих

Вікові групи населення	червень (Lwów..., 6, 2)	липень (Lwów..., 7, 2)	серпень (Lwów..., 8, 2)	вересень (Lwów..., 9, 2)	жовтень (Lwów..., 10, 2)	листопад (Lwów..., 11, 2)	загалом
Немовлята і діти (0–15 р.)	5	124	54	5	2	1	191
Підлітки і молодь (15–30 р.)	7	75	30	1	–	2	115
Дорослі працездатного віку (30–50 р.)	9	249	95	3	–	–	356
Особи старшого і похилого віку (60+ р.)	2	64	33	2	–	–	101

Урядові рекомендації і заходи протидії у справі захворювання на холеру:

1. Для контролю становища міста під час епідемії було створено спеціальну «холеричну» підкомісію (Kramarz 1994, с. 47), до складу якої увійшли медичні фахівці: доктор медицини Стефан Миколайський, професор Павло Кучера і доктор Легедзинський. Зазначимо, що Легедзинський вивчав досвід протидії епідеміям ще у довоєнні роки. Зокрема, він є автором роз-

ширеного звіту про боротьбу з епідемією чуми в Одесі у 1910 р (ДАЛО, ф. 3, оп. 1, спр. 5689, арк. 20–28).

2. Хворі на холеру повинні негайно ушпиталюватись до міської або крайової інфекційних лічниць. Тільки у виняткових випадках такі особи можуть залишитись вдома за окремим розпорядженням міського уряду. Всі, хто чинив опір примусовій госпіталізації підлягали притягненню до відповідальності.

3. Прикликання Галицьким намісництвом для боротьби із захворюванням цивільних лікарів епідемічного профілю. Винагородою за роботу з хворими була щоденна оплата у розмірі 20 крон (Lekarze ... 16.07.1915, 202, 3).

4. Запровадження примусових щеплень усього населення міста. Для цього були відкриті спеціальні пункти вакцинації. До процесу залучали як громадських лікарів, так і медиків приватної практики. Оголошення про місця щеплень поширювали для населення через оголошення і пресу. Повний курс щеплень передбачав 3 вакцинації. Знаходимо інформацію, що в одному з пунктів по вул. Пекарській 1 вакцинували 12 тис. мешканців (Szczepienie... 9.08.1915, 245, 3). Втім, цих місць було недостатньо.

5. Поширення вакцин місцевого виробництва (від відомого епідеміолога проф. Павла Кучери) за участі міського згромадження товариства «Червоний Хрест». Її можна було придбати у кількох великих аптеках: вул. Крижанівського, вул. Коперника, пл. Бернардинська, та ін. Ціна вакцини становила 30 грошів за 1 кубічний см.

6. Дотримання гігієни працівниками шпиталів, з метою недопущення поширення хвороби серед поранених вояків чи неінфекційних хворих. Зокрема, їм було заборонено пересуватись вулицями міста і у трамваях одягнутими в медичний одяг (Miejski urząd... 11.07.1915, 193, 5).

7. Проведення санітарної дезінфекції приміщень і помешкань, де перебували носії азійської холери. Динаміку процесу зафіксовано у табл. 1. Хоч дані санітарні заходи цілком виправдали очікування і призвів до зниження кількості хворих, до їх проведення часто ставились з халатністю. Нагляд за колом контактів хворого.

8. Комунікація з населенням через оголошення і газети (Z pouczeń... 7.07.1915, 204, 4). Мешканців міста інформували про дотримання санітарно-гігієнічних норм: підтримання чистоти тіла, утримання від контакту слизових оболонок з будь-якими предметами, вживання води виключно з глибоких колодязів або міських помп, та ін.

Зміни у соціальному житті мешканців Львова, що були спричинені епідемією холери:

1. Спалах епідемії холери кардинально змінив ставлення львів'ян до громадського простору. У літній сезон міські сквери та парки, які традиційно були місцями відпочинку та спілкування, стали потенційними осередками зараження. Близький контакт між людьми в таких скупченнях, відсутність громадських вбиралень і антисанітарія сприяли поширенню інфекції. Одночасно серед міщан посилювався страх перед незнайомцями, адже багато інфікованих навіть не підозрювали про свою хворобу через прихований перебіг на ранніх стадіях. У пресі зустрічаємо інформацію про жахливі випадки, коли людина раптово падала на тротуар і смерть від холери констатували вже посмертно, лише підсилювали загальну паніку. Цей страх вплинув на поведінку львів'ян: вони стали уникати людних місць, обмежували пересування містом і значно менше взаємодіяли з оточенням, навіть із сусідами чи знайомими.

2. Уряд міста почав приділяти увагу санітарним умовам у житлових і побутових приміщеннях (Utrzymywanie... 10.08.1915, 247, 4). Львів'ян зобов'язували дотримуватися суворих правил гігієни, які регулярно контролювали органи громадського та санітарного нагляду. За недотримання встановлених норм власники будинків могли бути притягнуті до карної відповідальності: штраф у розмірі 200 крон або 20 днів арешту. Щоденно до 9-ї години ранку подвір'я, сходи та ганки мали бути обов'язково підметені й вимиті. Власники будівель також були зобов'язані облаштувати бетонні смітники для органічних відходів, які після спорожнення підлягали обов'язковій дезінфекції гашеним вапном.

3. Влітку 1915 року, під час найсильнішого спалаху епідемії холери, міська влада Львова запровадила жорсткі обмеження на повернення біженців до міста (Podrózowanie... 10.08.1915, 248, 3–4). Це рішення було зумовлене необхідністю мінімізувати ризик поширення інфекції серед місцевого населення. Для забезпечення виконання цих заходів було значно посилено поліцейський контроль. Введення перепустково-дозвільної системи дозволяло регулювати рух людей, обмежуючи в'їзд до міста лише тим, хто мав відповідні дозволи. Така система допомогла зменшити потік транзитного населення і локалізувати епідемію.

4. Масова смертність від азійської холери стала трагедією родин. Траплялись випадки, коли гинули і батьки, і діти (Tragedia... 22.07.1915, 214, 3). Також багато дітей залишились сирота-

ми, що створило додаткове навантаження на міські притулки та благодійні організації (Nagła... 11.08.1915, 249, 1).

Таким чином, епідемія холери у Львові 1915 року виникла через декілька ключових причин: активний рух військових і біженців, незадовільний стан міської інфраструктури, зокрема утилізації відходів, а також продовольчу кризу, яка значно ослабила імунітет населення. Нестача їжі, хаотичне поховання біоматеріалів і антисанітарія у міських просторах стали ідеальним середовищем для поширення інфекції. Попри серйозність кризи, міський уряд зумів взяти епідемію під контроль завдяки мобілізації лікарів, вакцинації та впровадженню гігієнічних правил. Епідемія азійської холери мала значний вплив на соціальне життя міста: громадський простір обезлюднів, контроль влади за дотриманням санітарних норм посилювався, було обмежено пересування біженців.

Подальше дослідження даної теми має перспективу розширення, зокрема вивчення загальної санітарної ситуації у Львові в 1915–1918 роках. Ставимо за ціль також дослідити вплив епідемій на економіку, соціальне життя та культурний розвиток міста у період Великої війни.

Список джерел та літератури

- Державний архів у Львівській області, ф. 3, оп. 1, спр. 5689, 54 арк.
Державний архів у Львівській області, ф. 350, оп. 1, спр. 3639, 2 арк.
КОЗЬКО, В. та ін., 2008, Особливо небезпечні інфекції. Харків: ХНМУ.
ОЗАРКЕВИЧ, Є., 1999, Праці. Львів: Каменяр.
Центральний державний історичний архів України у м. Львові (ЦДІАЛ), ф. 146, оп. 22а, спр. 216, 100 арк.
Czy Lwów jest ogniskom cholery?, 26.07.1915, Kurjer Lwowski, 1–2.
KRAMARZ, H., 1994, Samorząd Lwowa w czasie pierwszej wojny światowej i jego rola w życiu miasta. Kraków: Wydawnictwo Naukowe WSP.
Lekarze epidemiczni, 16.07.1915, Kurjer Lwowski, 202, 3.
Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. Czerwiec 1915, 6, 2–3.
Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. Lipiec 1915, 7, 2–3.
Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. Listopad 1915, 11, 2–3.
Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. Październik 1915, 10, 2–3.
Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. Sierpień 1915, 8, 2–3.
Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. Wrzesień 1915, 9, 2–3.
Matecznik chorób epidemicznych, 18.07.1915, Kurjer Lwowski, 206, 6.
MICK, K., 2016, Lemberg, Lwow, Lviv, 1914–1947. West Lafayette: Purdue University Press.
Miejski urząd zdrowia, 11.07.1915, Kurjer Lwowski, 193, 5.
Nagła pomoc konieczna, 11.08.1915, Kurjer Lwowski, 249, 1.
O hygiene w sklepach miejskich, 18.07.1915, Kurjer Lwowski, 206, 6.
Podróżowanie ze Lwowa i do Lwowa, 10.08.1915, Kurjer Lwowski, 248, 3–4.
Szczepienie cholery, 9.08.1915, Kurjer Lwowski, 245, 3.
Tragedia rodziny, 22.07.1915, Kurjer Lwowski, 214, 3.
Utrzymywanie porządku i czystości wewnątrz domów, 10.08.1915, Kurjer Lwowski, 247, 4.
Z pouczeń o cholercze, 7.07.1915, Kurjer Lwowski, 204, 4.

References

- Czy Lwów jest ogniskom cholery? [Is Lviv a cholera hotspot?]. 26.07.1915, Kurjer Lwowski, 1–2. [In Polish].
Derzhavnyi arkhiv u Lvivskii oblasti (DALO) [State Archive in Lviv Region]. F. 350, op. 1, spr. 3639, 2 ark. [In Ukrainian].
Derzhavnyi arkhiv u Lvivskii oblasti (DALO) [State Archive in Lviv Region]. F. 3, op. 1, spr. 5689, 54 ark. [In Ukrainian].

- KOZKO, V. ta in., 2008, Osoblyvo nebezpechni infektsii [Especially dangerous infections]. Kharkiv: KhNMU. [In Ukrainian].
- KRAMARZ, H., 1994, [Lviv local government during the First World War and its role in the life of the city]. Samorząd Lwowa w czasie pierwszej wojny światowej i jego rola w życiu miasta. Kraków: Wydawnictwo Naukowe WSP. [In Polish].
- Lekarze epidemiczni [Epidemic doctors]. 16.07.1915, Kurjer Lwowski, 202, 3. [In Polish].
- Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. Czerwiec 1915 [Lviv in numbers. Monthly statistical magazine. June 1915]. 6, 2–3. [In Polish].
- Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. Lipiec 1915 [Lviv in numbers. Monthly statistical magazine. July 1915]. 7, 2–3. [In Polish].
- Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. Listopad 1915 [Lviv in numbers. Monthly statistical magazine. June 1915]. 11, 2–3. [In Polish].
- Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. Październik 1915 [Lviv in numbers. Monthly statistical magazine. October 1915]. 10, 2–3. [In Polish].
- Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. Sierpień 1915 [Lviv in numbers. Monthly statistical magazine. August 1915]. 8, 2–3. [In Polish].
- Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. Wrzesień 1915 [Lviv in numbers. Monthly statistical magazine. September 1915]. 9, 2–3. [In Polish].
- Matecznik chorób epidemicznych [The source of the disease]. 18.07.1915, Kurjer Lwowski, 206, 6. [In Polish].
- MICK, K., 2016, Lemberg, Lwow, Lviv, 1914–1947. West Lafayette: Purdue University Press. [In English].
- Miejski urząd zdrowia [Municipal health office]. 11.07.1915, Kurjer Lwowski, 193, 5. [In Polish].
- Nagła pomoc konieczna [Emergency necessary help]. 11.08.1915, Kurjer Lwowski, 249, 1. [In Polish].
- O hygiene w sklepach miejskich [About hygiene in city shops]. 18.07.1915, Kurjer Lwowski, 206, 6. [In Polish].
- OZARKEVYCH, Ye., 1999, Pratsi [Works]. Lviv: Kameniar. [In Ukrainian].
- Podróżowanie ze Lwowa i do Lwowa [Traveling from and to Lviv]. 10.08.1915, Kurjer Lwowski, 248, 3–4. [In Polish].
- Szczepienie cholery [Cholera vaccination]. 9.08.1915, Kurjer Lwowski, 245, 3. [In Polish].
- Tragedia rodziny [Family tragedy]. 22.07.1915, Kurjer Lwowski, 214, 3. [In Polish].
- Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Lvovi (TsDIAL) [Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv]. F. 146, op. 22a, spr. 216, 100 ark. [In Ukrainian].
- Utrzymywanie porządku i czystości wewnątrz domów [Maintaining order and cleanliness inside homes]. 10.08.1915, Kurjer Lwowski, 247, 4. [In Polish].
- Z pouczeń o cholery [From instructions about cholera]. 7.07.1915, Kurjer Lwowski, 204, 4. [In Polish].

Епідемія холери у Львові та її вплив на соціальне життя міста (червень – листопад 1915 р.)

Стаття присвячена аналізу санітарно-епідеміологічної ситуації у Львові під час Першої світової війни, зокрема епідемії азійської холери у 1915 році, та її впливу на соціальне життя міста. Дана тема залишається недостатньо висвітленою в історіографії. Основну увагу зосереджено на причинах спалаху хвороби, динаміці її поширення, заходах міської влади та наслідках для суспільства. Епідемія виникла у період відновлення влади Австро-Угорщини, що звільнила місто після дев'ятимісячної російської окупації. Її причиною стали кілька ключових факторів: активний рух військових і біженців через розташування у прифронтовій зоні, незадовільний стан міської інфраструктури (насамперед системи утилізації відходів), та продовольчу кризу. Неприятливі санітарні умови, антисанітарія у громадських місцях, хаотичне поховання біоматеріалів сприяли швидкому поширенню інфекції.

З червня по листопад 1915 року хвороба забрала життя 778 осіб, найбільше постраждали люди працездатного віку (30–50 років), що завдало серйозного удару по соціальній структурі міста. Ймовірно, що реальні масштаби епідемії були ще більшими, оскільки у багатьох випадках діагноз ставили посмертно. Це ускладнювало точний статистичний облік хворих. Міська влада зуміла локалізувати епідемію завдяки створенню спеціалізованої підкомісії,

залученню цивільних лікарів, запровадженню примусової вакцинації, посиленню санітарних норм у медичних установах і громадських просторах, впровадженням кримінальної відповідальності за порушення встановлених вимог. Ефективна комунікація з населенням та запровадження жорстких заходів контролю дозволили зупинити поширення хвороби. Водночас епідемія вплинула на повсякденне життя міста: громадські місця спорожніли, пересування біженців було обмежено, а порушення санітарних правил каралося суворіше, ніж раніше. Епідемія стала трагедією для багатьох львівських сімей, а багато дітей залишились сиротами.

Ключові слова: Перша світова війна, Австро-Угорська імперія, Львів, епідемія, азійська холера, санітарно-епідеміологічна ситуація, соціальне життя.

Vasyl Bosak, PhD student, Faculty of History, Ivan Franko National University.

Василь Босак, аспірант II-го року навчання, історичний факультет ЛНУ імені Івана Франка.

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-8350-0205>

Received: 22.12.2024

Advance Access Published: March, 2025